

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä U 2/2021 vp eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (digipalvelusäädös)

Komission ehdotuksessa digipalvelusäädökseksi on kyseessä uudentyyppisestä, laajasta ja soveltamisalaltaan horisontaalisesta verkossa välitettävien sisältöjen koskevasta lainsäädännöstä. Asetusehdotuksessa on erityisesti sananvapauteen, yhdenvertaisuuteen, oikeusvarmuuteen, oikeusturvaan ja julkisen hallintotehtävän mahdolliseen siirtämiseen liittyviä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä, joita on käsitelty valtioneuvoston U-kirjelmässä U 2/2021 vp. Ehdotuksen yksittäisiä säännöksiä on arvioitava usean eri perusoikeuden kannalta ja asetuksessa tulisi löytää oikea tasapaino asetuksen tavoitteen ja eri perusoikeuksien turvaamisen suhteen. Komissio on arvioinut ehdotustaan EU:n perusoikeuksien kannalta vaikutusarviossaan (SWD(2020) 348 final s. 60)¹ ja katsonut, että ehdotuksella ei odoteta olevan negatiivisia vaikutuksia perusoikeuksiin.

Digipalvelusäädöksen tavoitteena on edistää digitaalisten sisämarkkinoiden toimintaa ja erityisesti asetuksessa määritettyjen välityspalveluiden tarjontaa jäsenvaltioiden rajojen yli. Sen tavoitteena on laatia yleiset säännöt turvalliselle, ennakoitavalle ja luotettavalle verkkoympäristölle, jossa myös käyttäjien EU:n perusoikeuskirjan sisältämiä perusoikeuksia suojellaan tehokkaasti. Tavoitteena on lisäksi syventää nykyisen sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin välityspalveluiden sääntelyä siirtämällä voimassaolevat direktiivin vastuuvapaussäännökset ehdotettuun asetukseen sekä lisäämällä asetukseen näiden palveluntarjoajien huolellisuusvelvollisuuksia. Nämä huolellisuusvelvollisuudet ovat uusia ja niiden tavoitteena on edistää käyttäjien ja kuluttajien turvallisuutta verkossa.

Ehdotuksen sisältö

Ehdotuksessa harmonisoidaisiin erilaisia välityspalveluiden tarjoajia koskevat vastuuvapaussäännökset käyttäjien palveluihin tallentamista ja palveluissa välitetyistä laittomista sisällöistä. Voimassa olevat välityspalveluiden vastuuvapaussäännökset siirrettäisiin pienin lisäyksin voimassa olevasta sähköisestä kaupankäynnistä annetusta direktiivistä nyt ehdotettuun digipalvelusäädökseen (3 - 5 artiklat). Tarkoituksena on harmonisoida vastuuvapaussäännökset EU:ssa asetustasolla. Suomessa nykyiset direktiivin vastuuvapaussäännökset on täytäntöön pantu sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 182-184 §:ssä, jotka jouduttaisiin kumoamaan asetuksen tultua voimaan. Tallennuspalvelun tarjoajien vastuuvapauden osalta voimassa olevan direktiivin vastuuvapaussäännösten siirtäminen suoraan sovellettaviksi asetuksen säännöksiksi sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n kumoaminen tiukentaisi suomalaisten

¹ http://www.astrid-online.it/static/upload/dsa_/dsa_impactassessmentpart1pdf.pdf

tallennuspalveluntarjoajien vastuusääntelyä. Voimassa oleva 184 § on säädetty 20 vuotta sitten, jolloin nykyisiä verkkoalustojen palveluja ei vielä ollut (HE 194/2001 vp.) ja se poikkeaa asetusehdotuksen 5 artiklasta.

Ehdotetussa asetuksessa säädettäisiin erilaisia palveluntarjoajia koskevista huolellisuusvelvollisuuksista verkossa tarjottujen palvelujen turvallisuuden ja avoimuuden lisäämiseksi. Joitakin harvoja velvollisuuksia sovellettaisiin esimerkiksi internetliittymiä tarjoaviin teleyrityksiin, mutta huolellisuusvelvollisuudet asetuksen III luvussa kasvavat asteittain riippuen palveluntarjoajan palvelun luonteesta, yrityksen koosta sekä palveluntarjoajan palvelujen käyttäjämäärästä. Verkkoalustojen huolellisuusvelvollisuuksista ei sovellettaisi pieniin ja mikroyrityksiin. Merkittävimmät huolellisuusvelvollisuudet koskisivat erittäin suuria verkkoalustoja, jotka tavoittavat vähintään 10 prosenttia EU:n väestöstä eli noin 45 miljoonaa käyttäjää. Toisin kuin voimassa olevaa sähköisestä kaupankäynnistä annettua direktiiviä, ehdotusta sovellettaisiin myös EU:n ulkopuolelle sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluitaan käyttäjille EU:n alueella.

Toisen jäsenvaltion viranomaisen määräykset, art. 8 ja 9

Asetusehdotuksen mukaan välityspalveluntarjoaja olisi velvollinen reagoimaan mahdollisiin toisen jäsenvaltion oikeus- tai hallintoviranomaisen 8 ja 9 artiklassa tarkoitettuihin määräyksiin ilmoittamalla määräyksen antaneelle toisen jäsenvaltion viranomaiselle, mihin toimiin palveluntarjoaja on ryhtynyt määräyksen johdosta. Määräykset voisivat koskea joko laittoman sisällön poistamista tai palvelun käyttäjiä koskevien tietojen antamista. Asetusehdotuksen artikkelit eivät itsessään velvoittaisi palveluntarjoajaa noudattamaan annettuja määräyksiä eli poistamaan laittomia sisältöjä tai antamaan vaadittuja tietoja, vaan vain reagoimaan ”jollain tapaa” annettuihin määräyksiin.

Määräyksen antaneen oikeus- tai hallintoviranomaisen sijaintijäsenvaltion digitaalisten palvelujen koordinaattori olisi velvollinen toimittamaan jäljennöksen annetusta määräyksestä kaikille muiden jäsenvaltioiden digitaalisten palvelujen koordinaattoreille.

Komission selvityksen mukaan 8 tai 9 artiklassa ei säädettäisi kansallisen viranomaisen toimivallasta kohdistaa määräyksiä toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneeseen palveluntarjoajaan, eikä myöskään palveluntarjoajan velvollisuudesta noudattaa toisen jäsenvaltion viranomaisen antamaa määräystä. Oikeus- tai hallintoviranomaisen toimivalta antaa määräyksiä olisi perustuttava viranomaisen omaan kansalliseen lakiin tai EU-lainsäädäntöön. Vastaavasti säännökset annetun määräyksen rajat ylittävistä vaikutuksista tulisi olla kansallisessa tai EU-lainsäädännössä.

Säännösten tarkoituksena on mahdollistaa tietyn laittoman sisällön poistamista taikka yhdestä tai useammasta yksittäisestä palvelun käyttäjästä koskevan tiedon antamista koskevien määräysten lähettäminen nopeasti palveluntarjoajalle.

Komissio on selvittänyt esityksen työryhmäkäsittelyn aikana, että 8 artiklan taustalla on ajatus, että yhteismarkkinoilla digitaalisten palvelujen osalta jäsenvaltioilla tulee olla oikeus suojella oman valtionsa kansalaisia sisällöltä, joka sen alueella on määritelty laittomaksi. Komission mukaan tämän vuoksi 8 artiklan 2 kohdassa säädettäisiin, että kansallisen viranomaisen määräyksen alueellinen soveltamisala ei saa ylittää sitä, mikä on ehdottaman välttämätöntä määräyksen tavoitteen saavuttamiseksi ottaen huomioon sovellettavat unionin ja kansallisen oikeuden säännöt, mukaan lukien perusoikeuskirja, ja tarvittaessa kansainvälisen oikeuden yleiset periaatteet. Siten määräys poistaa laitonta sisältöä voisi kohdistua esimerkiksi vain määräyksen antaneen viranomaisen valtion alueeseen. On kuitenkin syytä huomata, että kansallisen lain mukaan määräytyvästä oikeudesta suojella kansalaisia laittomalta sisällöltä esimerkiksi viranomaispäätöksin ei asetuksessa säädettäisi.

Ehdotetun 9 artiklan nojalla toisen jäsenvaltion viranomainen voisi lähettää palveluntarjoajalle määräyksen antaa tietty tieto yhdestä tai useammasta yksittäisestä palvelun vastaanottajasta. Määräyksessä viranomaisen tulisi esittää perustelut, joissa selitetään tavoite, jota varten tietoja vaaditaan, ja miksi tietojen antamista koskeva vaatimus on tarpeen ja oikeasuhteinen sen määrittämiseksi, noudattavatko välityspalvelun vastaanottajat sovellettavia unionin tai kansallisia sääntöjä.

Ehdotuksen 9 artiklassa ei sen kirjoitusasusta huolimatta säädettäisi palveluntarjoajan velvollisuudesta antaa tietoja välityspalvelun vastaanottajista vieraan valtion viranomaiselle. Asetusehdotus ei siksi velvoita palveluntarjoajaa luovuttamaan artiklassa tarkoitettuja tietoja, eikä se myöskään velvoita palveluntarjoajaa perustelemaan sitä, minkä vuoksi tietoja ei luovuteta. Tämän takia asetusehdotus ei voida katsoa siirtävän varsinaisesti yksityiselle palveluntarjoajalle viranomaiselle kuuluvaa oikeudellista arviointitehtävää tietojen luovuttamisessa. Asiassa arvioitavaksi voi kuitenkin tulla, että minkälaisia tosiasiallisia vaikutuksia toisen jäsenvaltion toimenpidepyynnöllä voi olla yksityisen palveluntarjoajan toimintaan, koska on varmaankin ajateltavissa, että yksityinen toimija ei kovin helposti sivuuta viranomaiselta tulevaa pyyntöä.

Ehdotetuissa 8 ja 9 artikloissa ei ole kyse viranomaisten välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä eikä niillä myöskään ole vaikutuksia jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä ilmentävään tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen.

Ehdotettu asetukset on horisontaalinen ja artiklojen 8 ja 9 soveltamisala on laaja. Artikloja pitää selventää, sillä ne ovat vaikeasti ymmärrettävät, eivätkä artiklojen tavoitteet ja oikeusvaikutukset käy ilmi niiden kirjoitusasusta. Selventäminen on erityisen tärkeää, koska asetukset olisi suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Huomiota tulisi kiinnittää myös 8 ja 9 artiklojen ja niitä koskevien resitaalien mahdolliseen sisällölliseen ristiriitaan siten, että jälkimmäinen ei aiheuta tulkinnallista epäselvyyttä tai ilmennä jopa pidemmälle meneviä oikeudellisia vaikutuksia, joita ei ole mainittu itse artiklojen tekstissä (ks. esim. ehdotuksen resitaalin 29. kohta). Ehdotetun 8 artiklan osalta tulee kiinnittää huomiota siihen, että sen soveltaminen ei johda edes de facto sellaisiin alueellisiin sananvapauden rajoituksiin, mitä olisi mielletävä minkäänlaiseksi valtion toimesta tapahtuvaksi sensuuriksi alueellaan. Ongelmana 8 artiklan osalta on myös se, että sen vaikutukset, niin tarkoitetut kuin tosiasialliset vaikutukset, sananvapauteen jäävät monelta osin epäselväksi.

Laittoman sisällön ilmoitusmenettely art. 14, 15, 17, 18

Kaikilla tallennuspalvelun eli säilytyspalvelun (esim. pilvipalvelut ja verkkoalustan palvelut) tarjoajilla olisi velvollisuus järjestää palvelussaan ilmoitusmenettely, jossa kuka tahansa voi tehdä ilmoituksen laittomasta sisällöstä (art. 14). Ilmoituksen saatuaan palveluntarjoajan on tehtävä päätöksensä ilmoituksen johdosta oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti sekä ilmoitettava mahdollisesta sisällön poistamisesta sisällön ladanneelle palvelun käyttäjälle (art.15). Lisäksi palveluntarjoajan tulisi ilmoittaa mahdollisesta mahdollisuudesta saattaa palveluntarjoajan päätös sen sisäiseen valitusmenettelyyn tai tuomioistuimen ulkopuoliseen riidanratkaisumenettelyyn. Nämä mahdollisuudet riippuisivat palveluntarjoajayrityksestä.

Komission ehdotus on merkityksellinen perustuslain 12 §:n 1 momentissa turvatun sananvapauden suojan kannalta. Perustuslain sananvapaussäännöksen mukaan sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Ehdotettujen säännösten tavoitteena on vähentää laitonta sisältöä verkossa sekä parantaa käyttäjien asemaa palveluissa. Nykyistä tilannetta, jossa verkkoalustat poistavat alustalle talletettua sisältöä laittomana tai käyttöehtojensa vastaisena ilman, että poistamista tehtäisiin julkiseksi tai että palveluntarjoajien toimintaa on säännelty EU:n tasolla mitenkään, ei voida pitää tyydyttävänä tilanteena. Ehdotetut säännökset merkitsevät parannusta nykyiseen käytäntöön, jossa palveluntarjoajat

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

estävät pääsyn tai poistavat sisältöä lain vastaisena tai käyttöehtojensa vastaisena automaattisin tai manuaalisin menetelmin ja myös käyttäjien ilmoitusten perusteella ilman, että menettelyä säännellään mitenkään EU:n tasolla esimerkiksi palveluntarjoajien päätösten avoimuuden suhteen.

Ehdotetut säännökset siitä, miten palveluntarjoajien tulee mahdollistaa ilmoitukset laittomasta sisällöstä (art. 14), miten palveluntarjoajien on kerrottava käyttäjille ilmoitusten perusteella tai automaattisen sisällön moderoinnin perusteella poistetusta sisällöstä (art. 15) sekä ehdotetut säännökset verkkoalustojen velvollisuudesta mahdollistaa vastailmoitukset ja mahdollisuudesta tuomioistuimen ulkopuolisiin sovittelumenettelyihin (art. 17 ja 18) parantaisivat nykyistä tilannetta palvelujenkäyttäjien ja sananvapauden kannalta. Lisäksi palveluntarjoajien tulisi julkistaa tilastotietoja siitä, miten ja missä määrin ne poistavat sisältöjä palveluistaan sekä tietoja niiden soveltamasta sisällön moderoinnista. Tältä osin ehdotettuja säännöksiä voidaan pitää parannuksena nykyiseen vallitsevaan käytäntöön palveluissa.

Ehdotuksen mukaan palveluntarjoajalla ei olisi velvollisuutta poistaa laitonta sisältöä, vaan velvollisuus käsitellä oikea-aikaisesti, huolellisesti ja objektiivisesti sille tehtyjä ilmoituksia laittomasta sisällöstä, joita ilmoittaja haluaa poistettavan palvelusta. Syy, miksi palveluntarjoaja, poistaa ilmoitetun sisällön on se, että tultuaan tietoiseksi laittomasta sisällöstä, se ei enää voi vedota artiklan 5 vastuuvapaussäännöksiin. Kyse on siis palveluntarjoajan omasta riskiarviosta sen mahdollisesta vastuusta sille ilmoitetun sisällön suhteen. Asetuksen säännöksiä valvova viranomainen ei voi kohdistaa palveluntarjoajaan sanktioita sillä perusteella, että palveluntarjoaja ei ole poistanut tiettyä laitonta sisältöä palvelustaan.

Asetusehdotus asettaa palveluntarjoajille eräitä laajoja huolellisuusvelvoitteita ottaen huomioon erityisesti ehdotukseen sisältyvän laajan käsitteen laittomasta sisällöstä. Tallennuspalveluntarjoajien tulee 14 artiklassa säädetyn käyttäjän ilmoituksen perusteella arvioida sisältöä, jonka käyttäjä ilmoittaa joko unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan laittomaksi. Asetusehdotuksen artiklat 14 ja 15 asettavat tallennuspalveluntarjoajalle velvollisuuden käsitellä ilmoituksia laittomasta sisällöstä ja velvollisuuden avoimuudesta tekemistään päätöksistä poistaa sisältöä palvelustaan. Perustuslain 124 §:n näkökulmasta olennaista on, annetaanko palveluntarjoajalle lopullinen päätösvalta tulkita tai päättää siitä, onko sisältö lain vastaista. Palveluntarjoajan päätös koskien tiettyä sisältöä koskee vain sisällön julkaisua kyseisen palveluntarjoajan palvelussa, joten arviota ei voida pitää lopullisena.

Pienimpien palveluntarjoajien osalta palvelun käyttäjällä, joka katsoo, että palveluntarjoaja on poistanut palvelusta laillisen sisällön, olisi mahdollista vedota sopimusrikkomukseen ja saattaa asia tuomioistuimen tutkittavaksi. Verkkoalustojen (jotka eivät ole pieniä, tai mikroyrityksiä) olisi mahdollistettava verkkoalustan sisäinen valitusmenettely sekä myös sallittava käyttäjän saattaa asia jossain EU-jäsenvaltiossa sijaitsevan tuomioistuimen ulkopuolisen riitojen ratkaisuelimen käsiteltäväksi. Käyttäjällä olisi myös mahdollisuus riitauttaa sisällön poistaminen tuomioistuimessa mahdollisena sopimusrikkomuksena.

Ehdotetut säännökset velvoittavat palveluntarjoajan järjestämään palvelussaan menettelyn, jolla kuka tahansa voi ilmoittaa laittomasta sisällöstä palveluntarjoajalle. Jotkut palveluntarjoajat mahdollistavat jo nyt tällaiset ilmoitukset. Velvollisuudella pyritään turvaamaan käyttäjän mahdollisuus ilmoittaa laittomaksi katsomastaan sisällöstä ja vähentämään lainvastaisten sisältöjen jakamista palveluissa. Käytännössä sääntely merkitsee, että palveluntarjoajien tulee omalla toiminnallaan pyrkiä estämään se, että heidän tarjomaansa palvelua ei käytetä lainvastaisen sisällön levittämiseen.

Käyttäjätilin sulkeminen art. 20

Ehdotuksen 20 artiklan mukaan verkkoalustoilla (jos se ei ole mikro- tai pieni yritys) olisi velvollisuus keskeyttää tietyltä käyttäjältä kohtuulliseksi ajaksi palveluidensa käyttö silloin (esim. käyttäjätilin

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

sulkeminen), kun käyttäjä toistuvasti lataa palveluun *selvästi* laitonta sisältöä tai kun käyttäjä toistuvasti antaa *selvästi* perusteettomia ilmoituksia muiden käyttäjien palveluun lataamasta laittomaksi katsomastaan sisällöstä.

Palveluiden esto käyttäjälle olisi määräaikainen ja sitä edeltäisi varoitus käyttäjälle. Tavoitteena olisi estää palveluiden väärinkäyttö selvästi laittomaan tarkoitukseen ja sitä voidaan pitää hyväksyttävänä syynä rajoittaa käyttäjän sananvapautta. Säännöksessä ei ole kuitenkaan asetettu mitään enimmäisaikaa tai muita ehtoja määrääjän pituudelle, vaan se jää kokonaan verkkoalustan itsensä päättäväksi. Lisäksi ”selvästi laittoman” sisällön käsitettä täsmennetään lähinnä johdannon 47) kohdassa todeten, että sisältö on selvästi laiton, jos se on ilmeistä maallikolle ilman varsinaista aineellisoikeudellista tietämystä, että sisältö on laiton. Sananvapauden kannalta on merkitystä, että palvelun estoa koskeva päätös on suhteellisuusvaatimuksen mukainen ja rikkomukseen pyritään ensin puuttumaan lievemmin keinoin. Tältä osin on merkityksellistä, että päätös palvelun estosta voidaan tehdä vasta toistuvasta ja selvästä rikkomuksesta. Päätös olisi määräaikainen ja sitä edeltäisi varoitus. Käyttäjä voisi saattaa verkkoalustan päätöksen sen sisäiseen valitusten käsittelyjärjestelmään (17 art.) tai tuomioistuimen ulkopuoliseen riitojenratkaisumenettelyyn (18 art.).

Edellytyksiä menettelylle, jossa palveluntarjoaja sulkee käyttäjän käyttäjätilin ei ole säännelty EU:ssa, vaikka palvelusta riippuen asia saattaa olla merkityksellinen käyttäjän mahdollisuuteen tuoda julkisuuteen omia viestejään. Säännös merkitsisi parannusta nykytilanteeseen, sillä se sääntelisi tilannetta, jossa verkkoalustat joutuvat käytännössä tilanteeseen, jossa ne harkitsevat oikeaksi sulkea tarjoamansa palvelu yksittäiseltä käyttäjältä. Riippuen verkkoalustan käyttäjämäärästä palvelun sulkeminen käyttäjältä merkitsee hänelle rajoitusta mahdollisuuteen tuoda ajatuksiaan julki.

Ihmisten henkeä tai turvallisuutta uhkaavista vakavista rikoksista ilmoittaminen art. 21

Verkkoalustan (joka ei ole pieni tai mikroyritys) tulisi artiklan 21 nojalla ilmoittaa viipymättä lainvalvontaviranomaisille, jos sen tietoon tulee tietoja, jotka antavat aiheita epäillä, että on tehty, on meneillään tai todennäköisesti tullaan tekemään vakava rikos, johon liittyy uhka ihmisten hengelle tai turvallisuudelle. Palveluntarjoajien tulee näin omalla toiminnallaan pyrkiä estämään se, että heidän tarjoamaansa palvelua käytetään ihmisten henkeä tai turvallisuutta uhkaavaan rikokseen tai sen valmisteluun. Ehdotuksen tarkoituksena on suojata ihmisten henkeä ja turvallisuutta, mutta ehdotuksen 7 artiklan mukaan palveluntarjoajille ei pidä kuitenkaan asettaa yleistä velvoitetta valvoa tallentamia tietoja eikä velvoitetta aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiseikkoja tai olosuhteista. Ei voida katsoa, että säännös merkitsisi ehdotetussa muodossaan julkisen valvontatehtävän siirtämistä verkkoalustoille. Tarkoituksena ei ole, että verkkoalustat toimisivat poliisina.

Artikla 21, joka liittyy vakavien rikosten ilmoittamisvelvollisuuteen, ei ehdotuksen mukaan koskisi pieniä ja keskusuria yrityksiä. Liikenne- ja viestintävaliokunta on katsonut tätä asiaa koskevassa lausunnossaan suurelle valiokunnalle (LiVL 4/2021 vp— U 2/2021 vp), että jatkokeskusteluissa on syytä tuoda esille sitä, että 21 artiklan velvoitetta ilmoittaa vakavista henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista ei voida rajata vain suurten yritysten velvollisuudeksi. Liikenne- ja viestintävaliokunta katsoo, että tältä osin hallinnollista taakkaa ei voida pitää kohtuuttoman suurena ja että velvollisuuden pitää koskea kaikkia digipalvelujen tuottajia.

Erityisesti, jos katsotaan, että 21 artiklan soveltamisalaa pitäisi laajentaa, on harkittava, pitäisikö 21 artiklassa luetella niitä rikoksia, jotka kuuluisivat artiklan soveltamisen piiriin. Suomen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä on velvoitettu yksittäiset henkilöt rangaistuksen uhalla ilmoittamaan viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa hankkeilla olevista vakavista pykälässä luetelluista rikoksista.

Artiklat 14, 20 ja 21 liittyvät myös perustuslain 7 §:ään sisältyvään oikeuteen henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä julkisen vallan positiivisiin toimintavelvoitteisiin ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta.

Verkkomainonnan läpinäkyvyys, art. 24

Asetusehdotuksessa on säännöksiä, joissa lisätään verkkoalustojen (jos se ei ole mikro- tai pieni yritys) avoimuutta liittyen mainontaan verkkoalustalla (art. 24). Säännösten mukaan verkkoalustan, joka julkaisee verkkorajapinnallaan mainoksia, on muun muassa varmistettava, että palvelun vastaanottajat voivat tunnistaa kunkin yksittäiselle vastaanottajalle esitettävän mainonnan osalta reaaliaikaisesti merkitykselliset tiedot tärkeimmistä parametreista, joilla määritetään vastaanottaja, jolle mainos esitetään. Ehdotus kattaa myös ei-kaupallisen mainonnan, jonka tarkoituksena on edistää oikeushenkilön tai luonnollisen henkilön viestiä. Säännös lisää käyttäjien tietoisuutta siitä, miksi juuri hänelle kohdistetaan tiettyä mainontaa ja vaikuttaa hänen oikeuteensa vastaanottaa viestejä, mikä on osa sananvapautta.

Erittäin suurten verkkoalustojen palvelujen järjestelmäriskit

Artiklan 26 ja 27 mukaan yli 45 miljoonaa EU-käyttäjää omaavilla erittäin suurilla verkkoalustoilla olisi velvollisuus palvelujensa ns. järjestelmäriskien (systemic risks) tunnistamiseen ja riskien hallintaan. Tällaisia palvelujen järjestelmäriskkejä olisivat esimerkiksi laittoman sisällön levittäminen palvelujen kautta, mahdolliset kielteiset vaikutukset perusoikeuskirjan 7, 11, 21 ja 24 artiklassa vahvistettujen yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamista, sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta, syrjintäkieltoa ja lapsen oikeuksia koskevien perusoikeuksien käyttämiseen. Myös palvelujen tahallinen manipulointi, kuten esimerkiksi ns. disinformaatio, jolla on kielteisiä vaikutuksia kansanterveyden suojeluun, alaikäisiin tai kansalaiskeskusteluun taikka vaikutuksia vaalimenettelyihin ja yleiseen turvallisuuteen olisi erittäin suurten verkkoalustojen palvelujen järjestelmäriski.

Asetusehdotuksessa on säännöksiä, joissa lisätään erittäin suurten verkkoalustojen velvollisuuksia liittyen verkkoalustalla näytetyn mainonnan dokumentointiin (art. 30) ja säännöksiä erittäin suurten verkkoalustojen soveltamista sisällön suosittelujärjestelmien avoimuudesta (art. 29). Verkkoalustat käyttävät nykyisin sisällön suosittelumenetelmiä käyttäjille ilman, että verkkoalustoilla on järjestelmiin liittyviä avoimuusvelvollisuuksia. Ehdotuksen mukaan erittäin suurten verkkoalustojen olisi esitettävä ehdoissaan tärkeimmät parametrit, joita käytetään niiden sisällön suosittelujärjestelmissä sekä palvelun vastaanottajien käytettävissä mahdollisesti olevat vaihtoehdot tärkeimpien parametrien suhteen. Euroopan tietosuojavaltuutettu on lausunnossaan asetusehdotuksesta katsonut, että siinä pitäisi säännellä tarkemmin palveluntarjoajien nykyisin tekemää sisällön automaattista moderointia, mainontaa verkkoalustoilla ja sisällön suosittelujärjestelmiä verkkoalustoilla².

Ottaen huomioon sosiaalisen median verkkoalustojen sisältöjen julkaisujen suuren määrän sekä alustoilla toteutuvan kaupankäynnin ja markkinoinnin volyymit, vaikuttaa välttämättömältä, että lainvastaisuuksien sekä palveluiden järjestelmäriskien tehokkaampaan torjumiseen tarvitaan muutakin kuin viranomaisten toimia.

Lopuksi

Kaikilta välityspalveluiden tarjoajilta ja erityisesti verkkoalustoilta voidaan edellyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisia toimia ja asettaa niille lainsäädännöllä huolellisuusvelvollisuuksia palvelujensa turvallisuuden parantamiseen, sillä ne sekä hyötyvät sisältöjen välittämisestä ja alustoilla

² https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/opinions/digital-services-act_en

tapahtuvasta toiminnasta ja ovat parhaassa asemassa torjumaan palveluidensa piirissä tapahtuvia lainvastaisuuksia sekä suunnittelemaan palvelunsa niin, että niiden aiheuttamat järjestelmäriskit, kuten esimerkiksi disinformaation leviäminen vähentyisi. Velvoitteiden asettaminen lainsäädännöllä on tarpeen, jotta palveluntarjoajat riittävällä tavalla kantaisivat vastuuta palveluistaan samalla kun niillä yrityksinä on taloudelliset kannustimet kehittää palveluistaan taloudellisesti mahdollisimman kannattavia.

Valtioneuvosto pitää hyvänä lähtökohtana, että komission ehdotuksessa huolellisuusvelvollisuuksien kohdentamisessa erilaisten ja eri kokoisten toimijoiden osalta komissio on pyrkinyt noudattamaan suhteellisuusperiaatetta. Asetusehdotuksen jatkoneuvotteluissa on selvitettävä tarkemmin velvoitteiden tarkoituksenmukainen kohdentuminen eri tyyppisten ja kokoisten palveluntarjoajien sekä velvoitteilla tavoiteltavan päämäärän suhteen ottaen huomioon myös velvoitteista yrityksille aiheutuvat vaikutukset.

Kansalliset viranomaiset valvoisivat alueelleen sijoittautuneita palveluntarjoajia. Erittäin suurten verkkoalustojen erityisvelvollisuuksien osalta sijoittautumismaan viranomaisen ja komission valvontavaltuudet jakaantuisivat. Jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamuksista, joita sovelletaan välityspalvelujen rikkoessa asetuksen säännöksiä. Jäsenvaltioiden viranomaiset eivät kuitenkaan voisi sanktioida palveluntarjoajia ehdotetun asetuksen nojalla, jos ne eivät ole poistaneet palvelustaan tiettyä sisältöä.